

Antal Attila

Jogalkotás és szélsőjobb

A Bajnai-kormány már a kormányprogramban is lépéseket irányozott elő a szélsőjobb visszaszorítására. A kormány jogalkotási tevékenységgel kívánt alternatívát kínálni a szélsőjobb által megjelenített kihívásokra: a szélsőséges reakciói nyomán azonban a kormány is taktikát váltott.

A szélsőséges pártok és mozgalmak elleni fellépés lehetőségei

A szélsőséges pártok elleni jogi úton történő fellépésnek alapvetően két módja (s ezen belül három megvalósítási útja) kínálkozik. Elképzelhető olyan módszer, amely – figyelmen kívül hagyva azokat a politikai-társadalmi problémákat, amely az ilyen típusú mozgalmak megjelenéséhez vezetett – elsősorban az ilyen pártokra és tagságukra, mint szervezetekre koncentrálnak. Ezen belül egyrészt a hatalmon lévő (mérsékelt) párt(ok) elfogadhat(nak) olyan jogszabályokat, amelyek direkt módon a szélsőséges pártok működésének megnehezítésére, végső soron azok betiltására irányulnak (az ilyen jogalkotás történhet polgári jogi, közigazgatási jogi – adminisztratív –, valamint a büntető és szabálysértési jogi eszközökkel. Másrészt pedig a jogalkotó felléphet úgy is az ilyen pártok ellen, hogy általánosságban szankcionál olyan magatartásformákat, amelyek jellemzőek az ilyen pártokra, azok tagságára (ez elsősorban büntetőjogi és szabálysértési jogi eszközökkel történhet). Egy másik – kifinomultabb – módja lehet a szélsőséges erők elleni küzdelemnek az, hogy a jogalkotó (mérsékelt) pártok „kifogják a szélsőjobb vitorlájából a szelet” maguk keresik meg és próbálják megválaszolni azokat a kérdéseket, amelyek az ilyen típusú szerveződések szellemi-mozgalmi origói. Utóbbi eszköz a jogalkotáson túlmenő eszközöket is követel (ilyen lehet a társadalmi párbeszéd, továbbá maga a kormányzati kommunikáció is). A fenti módszerek és megvalósítási lehetőségek a szerint differenciálhatóak, hogy a politikai küzdőtér mely (mérsékelt, tehát nem szélsőséges pártjai) vesznek benne részt: csak a kormánypárt(ok) vagy a parlamenti ellenzék is; csak a parlamenti pártok vagy pedig a törvényhozáson kívüli erők is; kialakul-e egy általános szövetség a szélsőjobb ellen vagy pedig egy-egy párt magányos harcáról van szó. További kategorizálásra ad lehetőséget az is, hogy ezen módszereket direkt az adott pártok ellen vagy pedig a párt holdudvarába tartozó mozgalmak, egyesületek, társadalmi és gazdasági alakulatok ellen használják fel.

A szélsőséges szervezetek elleni jogalkotási fellépés módszerei

Módszer	A megvalósítás útja	Jogalkotási (és egyéb) lehetőségek	A politikai fellépés horizontja	A párt holdudvara elleni fellépés
I. A pártra és tagságára, mint szervezetre koncentrált megoldások	1. Konkrétan a párt működésének szétzilálása, megnehezítése irányuló fellépések	polgári jogi, közigazgatási jogi (adminisztratív), büntető és szabálysértési jog	Általános fellépés (szinte minden mérsékelt erő)	
	2. Általános szankciók a pártra, tagságára jellemző tevékenységek tekintetében	büntető és szabálysértési jog	Szegmentált fellépés [csak a kormánypárt(ok); csak az ellenzék; csak a parlamenten kívüli erők; illetve vegyesen]	
II. A szélsőségesek által felvetett problémák megoldásának keresése, alternatívák állítása		általános jogalkotási eszközök, továbbá nem jogalkotási lehetőségek		

Fokozatok

A tárgyalt beavatkozási lehetőségek között politikai-jogalkotási fokozatok képezhetők. A két fő megoldási típus (a szervezetre és a felvetett problémára koncentrált) más minőséget jelent, így közöttük fokozat nem állítható, azonban a két módszer megvalósítási lehetőségei között igen. A büntető és szabálysértési jogi eszközök tradicionálisan súlyosabb beavatkozásnak számítanak, mint a polgári jogi és adminisztratív eszközök, azonban megjegyezhetjük, hogy az ellehetleníteni kívánt szervezet szempontjából utóbbi eszközök is élesen jelentkezhetnek. A fokozatok relatív voltától függetlenül azt azonban leszögezhetjük, hogy a pártra, illetve tagságára jellemző tevékenységek általános szankcionálása számít a legenyhébb megoldásnak a szervezetre fókuszáló lehetőségek között. A fokozatosság megtalálható a szélsőséges pártok valamint a holdudvar elleni fellépés horizontját illetően is: fokozati különbség van továbbá aközött, hogy kialakul-e a mérsékelt pártok szövetsége vagy pedig egy-egy párt lép fel. Végül pedig szintén fokozatosságot jelez, hogy a szélsőséges jelenségek ellen fellépni kívánók magát a pártot, vagy pedig (előbb, illetve azzal párhuzamosan) a párthoz tartozó holdudvart támadják.

A kormányprogram

A Bajnai-kormány már a kormányprogramjában (*Válságkezelés és bizalomerősítés – A válságkezelő kormány egyéves cselekvési terve*) fontos elemként kezelte a közrend és közbiztonság megerősítését, amely a hazai szélsőséges szerveződések által középpontba állított egyik legjelentősebb probléma. A kormányprogram (ha tetszik) szinte közvetlenül válaszolt a szélsőséges szerveződések (Jobbik, Magyar Gárda) által felvetett problémára: „A bűncselekmények számának 10 éve tartó csökkenése mellett is érteni kell, hogy a bűnözés erőszakosabbá válása, a kistelepüléseken élők magára hagyottság érzése, az ország egyes térségeiben a kisebb lopások számának emelkedése határozott választ kíván.” A kormányprogram ezen „határozott választ” a jogszabályok megváltoztatásában, a rendőrség megerősítésében, a közbiztonság érdekében szervezett szélesebb együttműködésben vélte megtalálni. A program konkrétan is választ kívánt nyújtani a szélsőséges erőknél: „az állam következetesen fellép minden jogsértő, szélsőséges jelenséggel szemben és szigorúan az alkotmányosság talaján állva nem osztja meg senkivel a rendfenntartás monopóliumát.” A kormányprogram legfontosabb tervezett intézkedései a következőképp csoportosíthatóak:

A közbiztonság erősítése, a büntető eljárás racionalizálása:

- A Büntető Törvénykönyvet módosítása (szigorúbb büntetés a fegyveres és erőszakos bűnelkövetőkkel, a visszaesőkkel szemben; a sértett-megtámadott fél kockázatának csökkentése, jogainak erősebb védelme);
- A szabálysértési törvényt kiegészítése, hogy a rendőrség újra nyomozzon a 20.000 Ft-nál kisebb értékű lopások esetén is;
- A büntetőeljárás törvény módosítása a gyorsabb ítélelhozatalért, illetve a büntetőeljárás elhúzásának kivédése érdekében.
- Új büntetés-végrehajtási előkészítése, (a bíróságok által kiszabott büntetések végrehajtásának hatásosabbá és a visszaesés csökkentése végett);
- 2009 végére minden településen állandó rendőri jelenlét vagy rendszeres járőrözés; a bűnügyileg jobban fertőzött városokban a rendőrök közterületi jelenlétét legalább 20%-kal való növelése;
- Az önkormányzatok uniós forrásokkal való támogatása térfigyelő kamerák beszerzésében;
- Az önkormányzatok támogatása a jelzőrendszeri hálózat bővítésében.

A rendőrség státuszának megerősítése:

- A rendőrség ügyeleti rendszerének modernizálása;
- A hosszú szolgálati idővel rendelkező rendőrök számára új anyagi elismerés bevezetése;
- A rendészeti képzés megújítása.

Intézményközi együttműködés a közbiztonság érdekében:

- Az önkormányzat és a közbiztonság fenntartásában közreműködő szervezet együttműködésének törvényi megteremtése (a közterület-felügyelet hatáskörének bővítése).

Jogalkotási lépések

A kormány eddigi lépési megfélelnek a kormányprogramban meghatározott iránynak, amelyek a fenti (a szélsőjobboldal visszaszorítására irányuló) lehetőségek közül elsősorban arra irányulnak, hogy a szélsőségesek által felvetett problémák közül a közbiztonsági kérdésre megoldást kínáljanak. A kormány tehát a program alapján nem kívánt fellépni szervezetileg a szélsőjobb mozgalmak ellen, megelégedett a rendfenntartás monopóliumának visszaszerzésével (helyreállításával). Ezt tükrözte a Büntető Törvénykönyv, valamint a büntető eljárási törvény módosítása: mindkét törvénymódosítás a közbiztonság megerősítését, a büntető eljárás racionalizálást szolgálta. A Btk-módosítás a súlyos, erőszakos bűncselekmények elleni hatékony és szigorú fellépés erősítését és az áldozatorientált kriminálpolitika azon törekvésének érvényre juttatását, miszerint a büntetőjognak fokozottan kell védelmeznie a sértettek érdekeit célozta meg; a módosítás ezen túlmenően előirányozta a szankciórendszer reformját, amelyet a készülő büntetés-végrehajtási reformmal kívánnak hatályba léptetni. A büntetőeljárási novumok pedig az eljárás racionalizálása mentén ragadhatóak meg (a tárgyalásról való lemondás szabályainak átalakítása; az eljárás gyorsítását szolgáló egyéb szabályok).

Láthatjuk tehát, hogy a kormány – a szélsőjobboldali, rendpárti retorikát ellensúlyozandó – potens jogalkotóként kíván feltűnni, amely meg tudja oldani a büntetőjog, a büntetőeljárás, s általában is a közbiztonság problémáit. A szélsőjobb által kínált, az állampolgárok önszerveződő erejére építő (gyakorta önbíráskodó) megoldásokkal szemben alternatívát próbál állítani a kormány: az önkormányzatok valamint a közbiztonság és a közrend védelmében, illetve fenntartásában közreműködő (erre jogszabályokkal feljogosított) szervezetek közötti együttműködés törvényi eszközzel történő erősítése nyomán. Ez a megoldási mód (a Btk. és az eljárási törvény módosításához hasonlóan) még az alternatíva állítás keretein belül marad, nem irányul direkt módon a szélsőjobb oldal szervezetei ellen, azonban fokozati különbséget is tapasztalhatunk: élesebben jelenik meg a kormánynak a kormányprogramban megfogalmazott azon szándéka, hogy *„nem osztja meg senkivel a rendfenntartás monopóliumát”*. Ezt fejezi ki a törvény indokolása: *„... a törvényi szintű szabályozás egysége, továbbá a közbiztonság és a közrend hatékonyabb megóvása érdekében... is rögzíteni szükséges az egyes szervezetek kölcsönös együttműködési kötelezettségét.”*

A Magyar Gárda feloszlata utáni események (egyfajta polgári engedetlenség) arra indították a kormányt, hogy a fenti jogalkotási lépésektől eltérő megoldási módot adjon a szélsőségesek által támasztott kihívásokra: a kormány a problémákra kínált alternatíva-állatás módszeréről áttért a szélsőségesek elleni szervezeti fellépésre, bevezetve a *feloszlattott társadalmi szervezet tevékenységében való részvétel* szabálysértési kategóriáját. Jelen lépés egy enyhébb irányváltást jelent: nem közvetlenül a szélsőjobboldali Jobbik ellen irányul, hanem annak holdudvarát célozza meg.

A hazai szélsőbb elleni jogalkotási küzdelem tekintetében elmondhatjuk azt, hogy eddigiekben a Bajnai-kormány a szélsőjobb által jelzett problémákra kívánt alternatív választ adni, elsősorban a rendfenntartás monopóliumának helyreállításával. Megemlíthetjük azonban, hogy a kormány *nem csak a rendpárti vonalon kíván alternatívát kínálni*: próbálkozások történtek a szociális érzékenység felerősítésére, ilyennek tekinthető a társadalompolitikai koordinációért felelős tárca nélküli miniszter tisztségének bevezetése, továbbá az ágazati párbeszéd bizottságokról és a középszintű szociális párbeszéd egyes kérdéseiről szóló 2009: LXXIV. törvény és az Országos Érdekegyeztető Tanácsról szóló 2009: LXXIII. törvény elfogadás. A szélsőjossal szembeni küzdelemben egyelőre azonban a rendfenntartás témaköre domináns. A kormány eleinte nem alkalmazott a szélsőjobb szervezetét érintő eszközöket, csupán olyan alternatív megoldásokkal próbálkozott, amelyek visszaadhatják a bizalmat a kormánypárt politikájába. Amint a Magyar Gárda túllépett egy határon a kormány is módszert váltott: megkezdte a szélsőjobb szervezete ellen irányuló eszközök alkalmazását.

Jogalkotási tendenciák a szélsőjobb oldallal kapcsolatban

A jogszabály száma	A jogszabály címe	A szélsőséges erők elleni fellépés módja	Célkitűzés a kormányprogramhoz képest
2009. évi LXXX. törvény	A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról	A szélsőségesek által felvetett problémák megoldásának keresése, alternatívák állítása	A közbiztonság erősítése, a büntető eljárás racionalizálása
2009. évi LXXXIII. törvény	A büntetőeljárások időszerűségének javítása céljából a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. évi törvény módosításáról		
2009. évi LXXXIV. törvény	A közbiztonság és a közrend védelmében, illetve fenntartásában közreműködő szervezetekre vonatkozó egyes törvények módosításáról		Intézményközi együttműködés a közbiztonság érdekében
146/2009. (VII. 14.) Kormányrendelet	Az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Kormányrendelet módosításáról	A holdudvarára koncentráló megoldás (általános jogalkotási eszközzel való fellépés)	A közbiztonság erősítése